

BAUDRILLARD'IN SİMÜLASYON KURAMI VE KÜRESEL (EVRENSEL) İNSANIN ÇIKMAZLARI

Ayşe CENGİZ*

Baudrillard's Simulation Theory and the Dilemmas of Global (Universal) Man

Devoid of the chance of finding the "different one," within almost infinite consumption choices, unable to reach the news/facts –and not feeling the lack of it either– under the vision and information bombardment and capable of displaying individual differences only with consumption practices, the global man leads a life imposed by the capitalist production processes. In the same way, global man is usually unaware of the fact that his or her own life, the choices as well as cultural practices and therefore his or her own reality of life are just produced realities. French philosopher, Jean Baudrillard explains this social situation with the simulation theory and indicates that global man lives in a universe of simulations. In this paper, the simulation theory and the dilemmas of global/local man are examined.

Key words: Jean Baudrillard, simulation theory, global man.

Giriş

Her dönemin başat paradigmaları o dönemin "doğru"larını ve toplumsal kabule uygunluklarının koşullarını belirlemektedir. Bir toplumsal paradigma olarak *modernizm*, ilerlemenin ve akılcılığın belirleyici olduğu düşüncesinden hareketle, ekonomik olarak Fordist üretim biçimlerini yücelterek, bilimsel anlamda ise, "doğru"nun somut, tekrarlanabilen (deneylenebilen), ölçülebilen bilimi destekleyerek dönemin asgari koşullarını ortaya koymaktadır. Birçok düşünür modernizmin doğduğu, geliştiği ve yaygın olarak uygulandığı "Batı toplumları"nda başta olmak üzere, modernizmin neden olduğu kimi hoşnutsuzlukları dile getirmektedir. Bu düşünürler içinde kendini "kuramsal terörist olarak tanımlayan Fransız düşünür Jean Baudrillard, yine kendi ifadesiyle "ku-

ramsal şiddet" uygulayarak yazdığı yazıyla modernizmin tüm değerleriyle çöktüğünü iddia etmektedir.

Baudrillard'a göre modernizmin sonucu olan evrensel kültür, sahte ihtiyaçlarla gerçek ihtiyaçların ayrımının yapılamadığı sentetik ve kurgusal bir kültürdür. Tüketim toplumunun bireyi olarak nitelendirdiği günümüz insanının, ancak güdülenmiş ihtiyaçlarla anlam kazanan bir hayat biçimine sahip olduğunu belirtmektedir. Batı'nın ilerlemeci düşüncesinin bir sonucu olarak medyalar da mevcut sistemin içinde onu meşrulaştırıcı ve güçlendirici bir görev üstlenerek gerçekliği yeniden oluşturmaktadır. Söz konusu sistem içerisinde ise küresel insan, hayat içerisinde, gerçeklikle bağlantısı koparılmış olarak Baudrillard'ın ifadesiyle

* Araş.Gör., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü.

bir "Simülasyonlar Evreni"nde yaşamaktadır.

Bu çalışmada, Baudrillard'ın "Simülasyon Kuramı" aracılığı ile küresel insanın davranış ve düşüncü biçimlerini açıklamaya çalışılacaktır.

Fransız Düşünür Jean Baudrillard Kimdir?

Fransız Felsefeci Baudrillard, 1929 yılında doğmuş ve meslek yaşamına Almanca öğretmenliği ile başlamıştır. 1966 yılında akademik yaşama (Nanterre Üniversitesi'nde Henri Lefebvre ile) başlayan yazar 1990 yılında ancak profesörlüğünü alabilmiştir. Bu duruma kuramcının "Foucault'u Unutmak" adlı eserinin etkili olduğu iddia edilmektedir. Yazar eserinde, Foucault'un söylevini işiştten geçtikten sonra ortaya çıkan bir söylev olarak değerlendirmektedir. Foucault, özetle işiştten geçtikten sonra ortaya çıkan bir mesih'in, işiştten geçtikten sonra yapılmaya çalışılan bir devrimin, işiştten geçtikten sonra çekilmiş bir söylevin, simülatif özelliklerine sahip olduğunu bu yüzden de Foucault'u unutmakta yarar olduğunu söylemektedir. Bu nedenle 20 yıldan uzun süre başasistan olarak kaldığı iddia edilmektedir. (Öker, 2003: 202)

Baudrillard, kitaplarında simülasyon, yığınların zihniyeti, "öteki", baştan çıkarma gibi konuları ele almıştır. Üretimin rasyonel bir etkinlik olmadığını ileri sürmüş, tüketicinin, reklam vb. yollarla aldatılmasını göz boyayıcı bir oyun ve hem üretimi hem de tüketicinin istediğini tehdit eden bir öge olarak yorumlamıştır. (Baudrillard, 1998a: 1)

Baudrillard kendinden önce ortaya çıkmış olan bu yapısalcılık ya da göstergebilim (R.Barthes vs), yapısalcı psikanaliz (J.Lacan) ve (kökenleri M.Mauss ve Malinowski'ye kadar giden) yapısalcı antropoloji'nin yanı

sıra sibernetikten mikrobiyolojiye Batı'da birer bilimsel yöntem ya da sistem olarak sunulan hemen her şeyle ilgilenerek bütün bu verilerden mevcut düzen görüntüsünü tersine çevirebilme amacıyla yararlanmaktadır. (Adanır, 2004: 26) Bir başka deyişle Baudrillard'ın ironik ifadelerini ve kendine özgü kavramlarını anlayabilmek için Yapısalcılık, göstergebilimsel çözümleme, Lacan'cı psikanaliz yorumunun ana hatları ile Mauss'un "Bağış" üzerine olan kuramından haberdar olmak da gerekmektedir.

Baudrillard metinlerini kavrama konusundaki en büyük engelin kullandığı dil ya terminoloji olduğu söylenebilir. Yeni bir terminoloji oluşturma arzusunun gerisinde yatan şey 1970'lere kadar egemen olan eleştirel bir kuramın (Ekonomi Politikin) tükenmişliğini kanıtlayabilmektir. Bu tükenmişliği kanıtlanmanın tek yolu kendisine boyun eğmeyen yeni bir terminoloji üretmeyi başarmaktır. (Adanır, 2004: 27)

Küresel/Evrensel Toplumun Genel Özellikleri

Belli kültür bağlamları içerisinde yetiştirilip, sosyalleştiriliriz. Cemaatlerimizin değerleri, inançları, ilişkileri, yaşam stilleri, davranış kalıpları ve sosyal rolleri bize aşlanır. Kültürel cemaatimizin yaşam biçimini keşfettiğimiz ve öğrendiğimiz süreçte, kişisel kimliğimiz biçimlenir. Sonuç olarak, bu süreçte doğumla gelen kültürel kimliğimizi, seçmekten çok benimseyip kabul ettiğimiz söylenebilir. (Tok, 2003: 83) İçinde yaşadığımız Küresel toplumun da bize yüklediği, kabulünü dayattığı sosyal roller ve davranış biçimleri bulunmaktadır. Bu kalıpları en iyi anlayabilmenin yolu küresel toplumun özelliklerini ortaya koymaktır.

Talcott Parsons'ın teorik yaklaşımıyla düşünüldüğünde, küreselleşmenin ilk olarak

modernleşme sürecinin bir uzantısı olarak yorumlandığı düşünülebilmektedir. Hakka Pieterse için modernleşme teorisinin ideolojik olarak sürüklendiği yol küreselleşme teorisinde yeniden ortaya çıkmaktadır. Aslında modernliği ilerleme, gelişme, büyüme, sanayileşme, teknolojik donanım gibi değişkenlerle açıklama eğilimi sosyolojide egemen yaklaşımlardan birini oluşturmuştur. (Kömeçoğlu, 2002:10)

Baudrillard Batı toplumunu oluşturan bütün değerleri olumsuzlamaktadır, Kültür açısından da Batı toplumlarının, üzerinde hakimiyet kurduğu ve kendi değerlerini hakim kılmaya çalıştığı "ilkel" toplumlardan daha kötü durumda olduğunu belirtmektedir. Baudrillard'a göre evrenselleşme kültürün öğelerini yok etmektedir. "Kültür adına layık olan her kültür evrenselliğin içinde kaybolmaktadır. Evrenselleşen her kültür özgünlüğünü yitirmekte ve ölmektedir. Bizim zorla asimile ederek yok ettiğimiz kültürler de böyledir, ama evrensellik iddiasındaki kendi kültürümüz de böyledir. Yalnız fark şurada: Öbürleri özgünlüklerinden öldüler, ki bu güzel bir ölümdür, oysa biz her tür özgünlüğü yitirmekten, bütün değerlerimizin soykırımı uğramasından dolayı ölüyoruz, ki bu da kötü bir ölümdür." (Baudrillard, 2001: 120)

Baudrillard'a göre modern toplumlar tarihin belli bir anından sonra (bu muhtemelen 1960'lı yıllar olabilir) tüketim toplumu, yani bir ahlâksızlık/müstehecenlik aşamasına geçmiştir. Bu aşama kapitalizmin ulaşmış olduğu en üst aşamadır ve bu aşamadan itibaren toplumsal ahlâk ters yüz olmuşa benzemektedir. Bir başka deyişle sınır tanımayan bir ekonomik ve teknolojik gelişme toplumsal kurallarda gevşemeye yol açmış ve tüketim toplumu aşamasıyla birlikte ahlâksızlık bir tür toplumsal ahlâk biçimine

dönüşmüştür. Bu ise kendini yaşamın tüm alanlarında müstehecenleşmeyle (toplumsal, politik, ekonomik, kültürel) göstermeye başlamıştır. Baudrillard müstehecenleşme tanımına açıklık getirirken, porno filmine örnek verir burada müstehecen olanın gösterilen cinsel ilişki değil bu ilişkinin ekranda devasa (anormal) boyutlara ulaşmış cinsel organlarla sunumu olduğunu belirtmektedir. (Adanır, http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=3018&tarih=17/04/2004)

Tüketim Toplumu

İçinde bulunduğumuz tüketim toplumunda Baudrillard'a göre tüketim, doğal ihtiyaçların mal/hizmet aracılığı ile tatmin edilmesi olarak değil, kodlar ve kurallarla düzenlenmiş global bir göstergeler sistemi şeklinde yorumlanmalıdır. Baudrillard tüketimi "toplumsal iş" olarak görür ve işyerindeki üretici işgücünün denetim ve sömürülmesiyle karşılaştırır. Kapitalizm "üretici kitle" nin denetim ve sömürüsünü tamamlamak için denetlenebilir ve sömürülebilir bir "tüketici kitle" yaratmıştır. (Ritzer, 2000:85)

Tüketim toplumu, Postfordist paradigmanın bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Fordizm sonrası oluşan değişmeyi tanımlayan Postfordist kuram, yaşam biçiminin de yeniden örgütlenmesini ve bu yolla kapitalist üretim ilişkilerinin yeniden yapılanmasını öngören yeni bir paradigmadır.

1945'lerden 1970'lere kadar uzanan dönemde ABD'nin hegemonyasında gelişen fordist üretim, modernlik paradigması çerçevesinde şekillenmektedir. Fordist üretim özetle, büyük ölçekte ve standart mal üretimini sağlayan kitlesel-seri üretimdir. Fordist ekonomik örgütlenmenin öngördüğü ekonomik kültür ise, standart ürüne bağlılık, maliyeti düşürmeye yönelik rekabet strate-

jisi, otoriter ilişkiler, merkezi bir planlama ve detaylı iş betimlemeleri etrafında inşa edilmiş katı bir öğrütlenme anlamını taşımaktadır. Bu yapılanmalar beraberinde getirdiği toplumsal kültür, sanayileşme ve ulusal kalkınma anlayışları çerçevesinde şekillenmiştir. (Yetim, 2002: 133) Postfordizm esnek üretim teknikleri, farklılaşmış ve ayrıştırılmış tüketim kalıpları, yeniden yapılanmış bir devlet anlayışı ve post modernist kültürel formlar aracılığıyla ele alınabilir (Yetim, 2002: 134) Böylece Postfordist dönem hayat biçimleri ile tüketim biçimleri arasında kopmaz bir bağ kurarak, kapitalist üretim ilişkilerinin güvenliğini sağlamaktadır.

Reklamın tüketimi güdüleme etkisinin yanı sıra reklamcılığı yüceltme etkisine de vurgu yapmaktadır. "Peki ya tüm reklamlar bir ürünün değil de reklamın kendisine övgüyse? Enformasyon bir olaya değil de enformasyonun kendisinin olay olmasına terfi etmesine göndermeyse. İletişim artık bir iletiye değil de iletişimin kendisini söylene olmaya terfi etmesine göndermeyse?" (Baudrillard, 1998: 56)

Öncelikle günümüz ekonomilerinin her zaman olduğundan daha fazla tüketime ihtiyacı vardır ve tüketimin artması için de boş zamana ihtiyaç vardır, ikinci olarak gelişmiş kapitalist toplumlarda bir "endüstrisizleşme" sürecinden bahsetmeyi haklı çıkaracak oranda gelişen hizmet sektörünün önemli bir kısmı, giderek artan oranda boş zaman endüstrisi haline gelmektedir (Dağdaş, 2001: 32) Dolayısıyla sadece meta alımıyla oluşturulan hayat biçimi değildir sadece sözkonusu olan aynı zamanda boş zaman aktiviteleri de kapitalist sistemin kendisini destekleyen, meşurlaştırılan ve güçlendiren özelliktedir. Zengin adam tüketim biçimiyle, tarzıyla farklılaşır, ayırt edilir. Çünkü para genellikle

hiyeraşik ayrıcalığa, iktidar ve kültür ayrıcalığına dönüşür., (Baudrillard, 1997:57) Tüketim biçimleriyle ayrıcalıklı bir sınıfa ulaşan birey, farklılığını da bu yolla ortaya koymaktadır.

Baudrillard'a göre postmodern toplum, modern endüstri toplumunun ötesinde bir tüketim toplumdur ve yeni tüketim biçimleri taklidler aracılığıyla yayılır: Tüketim toplumunun düzeni önceden belirlenmiş tüketim biçimleri tarafından! koşullandırılmış yapma bir düzen, sahte bir gerçeklik oluşturur. Başka deyişle postmodern kültür (taklidler), göz kamaştırıcı biçimde gerçeküstü bir toplumsal düzeni üretir. (Atiker, 1998: 65-6)

Simülasyon Kavramı ve Hiper-gerçeklik

Bir köken ya da bir gerçeklikten yoksun gerçeğin modeller aracılığıyla türetilmesine hipergerçek yani simülasyon denilmektedir.

Baudrillard'ın Kuramsal Şiddet, Radikal Düşünce ya da Patafizik (Düşsel Bilim) dediği simülasyon kuramı, gerçeğe ait tüm göstergeleri ele geçirilmiş ve gerçeğin yerine geçmiş sahte olarak nitelenebilir. Simülasyon gerçek'in bir benzeri olmadığı gibi gerçek'miş gibi yapan bir hali de değildir. Simülasyon nasıl ve ne zaman olduğu bilinmeyen bir şekilde sinsice gerçek'i yok edip yerine geçmiş olan onun hipergerçeğidir. Miş' gibi yapmak, bir şeyin gerçekte olduğu şey olmadığını anlamaktır. Bunun için de miş' gibi olanı gerçek'e bakarak ayırdedebilme şansına sahibiz. Oysa simülasyon hakiki ile sahte, gerçek ile imge arasındaki farkı ortadan kaldırmıştır. Miş' gibi olanı gerçeğe karşı test etmemiz ya da hangisinin gerçek hangisinin simülasyon olduğunu bilmemiz mümkün değildir. Bir simülasyonla karşı

karşıya olduğumuzda böyle bir araçtan yoksun durumdayız demektir. Çünkü artık ortada iki ayrı şey, hakiki ve sahte yoktur. Karşınızda tek bir şey vardır: O da sahte bir gerçeklik olan simülasyon'dur.

Simülasyon'u Baudrillard bir örnekle şu şekilde açıklamaktadır. Simülasyon, gerçekten ve fiili olarak var olmayan bir şeyi (durumu vs) bütün birleşenleriyle birlikte gerçekmiş ve fiilen varmış gibi gösterme durumu anlamına gelir. Baudrillard simülasyonun "kendini ...miş gibi göstermek" olmadığını belirttiğinden sonra sözlükten bir alıntı yapar: Kendini hastaymış gibi gösteren kimse sadece yatağa girer ve hasta olduğuna inandırır. Bir hastalık simülasyonu yapan kimse ise kendinde hastalığın semptomlarını bulur. Simülakr, imaj, idol anlamına geldiği gibi, burada bir simülasyon olayı sonucunda ortaya çıkan görüntü, nesne'dir. (Baudrillard, 1998: 10) Gizlemek (dissimuler), sahip olunan şeye sahip değilmiş gibi yapmak; simüle etmek ise sahip olunmayan şeye sahipmiş gibi yapmaktır. Birincisi bir varlığa (şu anda burada bulunmaya) diğeri ise bir yokluğa (şu anda burada bulunmamaya) göndermektedir. Ancak bu olay sanıldığından biraz daha karmaşıktır. Yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi "-miş" gibi yapmak (feindre) ya da gizlemek (dissimuler) gerçeklik ilkesine dokunmamaktadırlar yani bunlarla gerçeklik arasında her zaman açık seçik, gizlenmeye çalışılan bir fark vardır. Oysa simülasyon "gerçekle" "sahte" ve "gerçekle" "düşsel" arasındaki bu farkı yok etmeye çalışmaktadır. (Baudrillard, 1998:13) Gerçekten hasta olmasa bile kişi bilinçaltının da etkileriyle hastalığın semptomlarını gösteriyorsa kişiye hasta olmadığını söylemenin tedaviye, doktorun hastaya bir faydası yoktur.

Gerçeğin bütün göstergelerine sahip ve gerçeğin yerine geçen simülasyon aynı zamanda gerçeğin imgelemesini de engellemektedir. "Sanallığın, dünya hakkında zihinimize tasarlanan her biçimi, sanki ona el uzatıyormuşcasına ne kadar değiştirdiğini imgeleyemiyoruz. İmgeleyemiyoruz, çünkü sanallığın özelliği, yalnızca gerçekliğe son vermek değil, aynı zamanda gerçek olanın, siyasal olanın, toplumsal olanın imgelemesine de son vermektir-yalnızca zamanın gerçekliğinin değil, geçmişin ve geleceğin imgelemesine de son verir." (Baudrillard, 2001:93)

Baudrillard, "Televizyonun dünya olduğu" toplumdaki enformasyon, gösterge., ve imaj bolluğuna dikkat çekerken bu bolluğun bizim göstergeleri bir anlatının ardışıklıklarını oluşturacak şekilde birbirine zincirleme yeteneğimizi dumura uğrattığını savunur. Bizler artık imajların akışındaki yoğunlukları yüzeysel olarak yaşantıla-maktan estetik zevk alıyoruz: Tutunumlu süreğen anlam arayışında değiliz. Şu halde bu durum, göstergeler, tüketim kültürünün arızı ve tuhaf bitiş-tirmeleri hangi çağrışımları ve anlamsal kaymaları üstlerine fırlatıyorsa onları üstlenmekte özgür olacağından ötürü simgeselin sona ermesini gerektirecektir. Bunun sonucunda kültürel başıboşluğa doğru yol alırız. Ama televizyonun bir tür "hareketli duvar kâğıdı" olarak kavrandığı "televizyonun dünya olduğu"nu söyleyen anlayışlardan (bunun en yakın Örneği yirmi dört saat televizyonun başından ayrılmayan monadik MTV izleyicisi olacaktır) uzaklaşarak gerçek televizyon izleme pratiklerine eğildiğimiz takdirde kamusal ve özel alanların çöktüğünü görürüz. Televizyon izleyicilerinin pasif olmaktan çok uzak bir halde televizyondaki olayların, gösterilerin ve kutlamaların dinsel-

ğine katılabildikleri ve hatt nözel giysiler kuşanarak izleme pratiğini ritüelleştirdikleri kolektif seyirlerde durum özellikle böyledir. (Featherstone, 1996:208)

Artık "haberler", drama ve oyun arasındaki ayrımcı sınırlar gittikçe önemsizleşiyor ve bu süreçte de gerçeklik sadece pek çok imge arasındaki bir imge haline geliyor ve dolayısıyla da özellikle açık ya da ilginç ("eğlenceli") olmuyor. [Burada olan şey şudur]: Bütün imgeler aynı anlam evreninde, yani eğlence evreninde - çekicilik, haz-potansiyeli ve ilginçlik-yaratıcılığı bağlamında yapılandırılan ve estetik olarak uzamlanan bir dünyada - birbirleriyle dikkat çekme yarışı yapıyorlar. Jean Baudrillard'ın yinelemekten bıkmadığı gibi, bu dünya bir taklitler (simulacra) dünyasıdır. Burada imgeler gerçeklikten daha gerçekdir; her şey bir temsildir ve dolayısıyla da temsil ile temsil edilen arasındaki fark artık ortaya konamamaktadır.(Bauman, -: 200)

MacLuhan'ın simülasyon çağına ait emektar formülü *Medium is message* (mesaj iletişim aracının bizzat kendisidir-yayıcı gerçekte alıcıdır- tüm kutuplar birbirlerine karışarak kısır döngüsel bir görünüme bürünmüşlerdir -panoptik ve perspektif uzam sona ermiştir- bütün bunlarla modernliğimizin hem başında hem de sonunda karşılaşılmaktadır) bir başka deyişle tüm içerik ve mesajlar iletişim aracı tarafından buharlaştırılıp, yok edildiğinde geriye kalmış olan tek şey gibi görünen bu formülü gidebileceği en uç noktaya kadar götürdüğünüzde iletişim aracının bizzat kendisi de buharlaşıp yok olmak durumuyla karşı karşıya kalmaktadır. (Baudrillard,1998b:105)

Gerçekten de, insanları hayatın sıkıntularından uzaklaştırabilmek için en uyduruk şeylerin bile yerine göre olumlu yerine göre olumsuz anlamlar üretebilmek amacıyla abartılarak, yüceltilerek, mitleştirilerek takdim edildiği bir zaman diliminde; kurmaca, hayali gerçeklikler, geçici hazlar ve dalayısıyla sahte-kutsallar, kutsallıklar ve efsaneler üretmekle yükümlü, kutsanan, kutsallaştırılan tüm bu işleri yapabilmek için insan-üstü bir aktör, manipülatör ve medyatör rolü üstlenen kişilerin marifetleriyle yaşadığımız gerçeklerin cilalanarak ambalajlanarak, paketlenerek bambaşka şeylere dönüştürüldüğü; asıl gerçek olarak sunulduğu, kısacası her şeyin "pornofikleştirildiği"; yani "seyirlik bir malzeme"ye; keyifli türlü hazlar veren bir mace- rayaya tahvil edildiği bir çağda yaşıyoruz. (Kaplan,

<http://www.yenişafak.com/arsiv/1999/kasim/20/yazarlar/ykaplan>)

Jean Baudrillard'a göre iki gerçeklik biçimi vardır. Biri yaşadığımız fiziki gerçeklik, diğeri medya yoluyla yaşadığımız hiper-gerçeklik. Medyatik gerçeklik çoğu zaman fiziki gerçeklikten daha gerçek konuma geçer. Hayatımızdaki gerçekler ise artık yok olmuştur.Artık gerçeklik, gerçekten bile daha gerçektir.

Sanal gerçeklik elektronik aletler kullanılarak gerçek hayat olaylarının, bizi oturma odasını terkezme zorunda bırakmaksızın canlandırılmasıdır.(Bennet, 200: 30)

İçinde yaşadığımız dünyada haber oranı arttığı ölçüde anlam oranının giderek azaldığı görülmektedir. Haber iletişim kurmak yerine sahneye koyduğu iletişim oyunu içinde kaynayıp gitmektedir. Anlam üret

mek yerine sahneye koyduğu anlam üretimi oyunu içinde kaynayıp gitmektedir. Bu da simülasyon sürecinin bir parçasıdır. Haber enformasyonu, anlam deflasyonu arasındaki anlamlı ilişki bizleri bir tür Gösteri Çağı'na doğru götürmektedir. Medya çağı gösteri çağıdır. (Öker, 2003: -)

Baudrillard (1983a) simülasyonların ve modellerin toplumsal dünyayı gerçek ve görünüş arasındaki ayrımın silinmesine yol açacak ölçüde oluşturmaya başladığı üretimi bir toplumsal düzenden yeniden üretimi bir toplumsal düzene geçilmesinde, yeni teknoloji ve enformasyon biçimlerinin merkezi bir rol oynadığı vurgular. (Featherstone, 1996: 22)

Yitirilmiş Öteki'nin Yeniden Üretimi

"Sanalla Gerçeğin ve Göndergeselin ortadan kaldırılması çağına değil, aynı zamanda Öteki'nin yok edilmesi çağına da giriyoruz" (Baudrillard, 1995: 129)

Bugünün global kültürünün temel özelliği aynılık ve farklılığın her ikisinin de birbirlerini yok etmek ve böylece de Aydınlanma'nın ikiz fikirleri olan evrensellik ve yerelliği kendilerinin taşıdığı savını yapabilme çabalarıdır. (Keyman, 1996: 82)

Baudrillard Öteki'nin yok olması ve aynılaşmayla birlikte Öteki'nin eksikliğini ortaya çıktığını belirtmektedir. Dolayısıyla Öteki'ni derhal bir farklılık olarak üretme zorunluluğu vardır. Su durum bedenler, cinsiyet toplumsal ilişki için de geçerlidir. Modernlikle, ötekinin üretilmesi çağına giriyoruz. Artık onu öldürmek, parçalayıp yutmak, aklını çelmek, onunla rekabete girmek, onu sevmek veya nefret etmek söz konusu değildir öncelikle onu üretmektir söz konusu olan. O artık bir tutku nesnesi değil, üretim nesnesidir.

Jean Baudrillard, ötekinin ötekiliğinin elinden alınmasının bir yabancılaşma biçimi olarak karşımıza çıktığını söylerken, ötekiden yoksun olmanın cinsiyetten de yoksun olmak anlamına geldiğini savunur. Kadın bir birey olarak toplumda yerini alırken diğer yandan kadın kimliğini bir kenara bırakmak durumunda kalmıştır. Erkeklerin dünyasında erkek gibi varolma zorunluluğu, kadının niteliklerinde birtakım farklılıklara yol açmıştır. Örneğin "Kadın olmaktan önce insanım" cümlesi, ataerkil yapının kadını ikinci sınıf vatandaş olarak görmesine karşın bir başkaldırı sloganı olarak kullanılırken, kadın kimliğinin aslında arka plana itilmesine yol açmıştır. Beden kuramları, sanal gerçeklik, biyoteknoloji ve daha birçok şey yaşadığımız çağda yeni cinsel kimlikler oluştururken bir yandan da cinsiyetsizliği ön plana çıkarmaktadır. İki ayrı cins olarak kadın ve erkek iktidar mücadelelerinin sonucunda cinsiyet ikizleşmesi yaşamaktadır. Buna karşılık üçüncü cins olarak tanımlanan ve içlerinde farklılıklar barındıran yeni cinsel kimlikler kendilerini keskin hatlarla tanımlama çabası içindeler ve bunu birçok platformda meşru olarak ifade etmeye başlamışlardır. Biseksüeller, eşcinseller, transseksüeller kendi kimliklerini ortaya koyarken temel iki cins kadın ve erkeğin -özellikle kadın- öz nitelikleri ve öz varoluşlarını çevreleyen hatlar silikleşmektedir. (Çakır, http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=1400&tarih=17/04/2004)

Sonuç

Fikirleriyle modernizme ve yaygın olarak uygulandığı Batı dünyasına ve değerlerini sert ve şans tanımaz bizimde eleştiren Baudrillard, yine -her ne kadar- evrensel dünyada hakim paradigmayı belirleyen Batı kültürünü de bugün varılan sonuçları itibarıyla çöktüğünü belirtmektedir. Çünkü Batı

toplumu modern toplumların dayattığı ilerlemeci ve gelişmeci çizgiyle varabileceği ve umut duyabileceği bir geleceğin olmadığını bu nedenle iflas ettiğini vurgulamaktadır. Postfordist dönemle birlikte ortaya çıkan Tüketim toplumunun üyeleri, kapitalist sistemin, kapitalist üretim biçimlerinin sağlıklı geleceği için kendisine dayatılan sanal ihtiyaçların peşinden koşmakta ve simülatif bir hayatı yaşamaktadır.

Sınırsız görünen tüketim seçenekleri içinde farklı olanı seçme şansı olmayan birey, sistemin dayattığı gerçekleri kendi gerçekleri olarak kabul etmektedir. Baudrillard'a göre, Batı toplumları yaşadığı bolluk ve çeşitliliğin yarattığı sefahat alanında yumuşak bir ölümü seçmiştir.

Sözkonusu sistem içinde Öteki'nin bulunmaması, Öteki'nin yokoluşu, ben'in varlığını tehlikeye soktuğu için Ötekinin üretimi yoluna gidilmektedir.

Gelişmiş iletişim teknolojilerine rağmen, görsel açıdan zengin görüntülere ve canlı yayınlara rağmen, haberin konusu olan olayın gerçekte ne olduğuna dair izlere ulaşması ise mümkün değildir. küresel/evrensel insan, görüntü bolluğu ve üretilmiş gerçeklikler vasıtasıyla görkemli gerçeklik sunumlarını almasına karşın gerçekte ne olduğuna dair fikir sahibi olamamaktadır. Haber ve görüntü çokluğu içerisinde haber anlam yitimine uğramaktadır.

§

Kaynakça:

- ADANIR Oğuz, *Ahlaklı Toplum Ahlaksız Medya*, http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=3018&tarikh=17/04/2004
- ADANIR Oğuz, Baudrillard'ın Simülasyon Kuramı Üzerine Notlar ve Söyleşiler, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, 2004.
- ATİKER Erhan, *Modernizm ve Kitle Toplumu*, Vadi yayınları, Ankara, 1998
- BAUDRILLARD Jean, *Kötülüğün Şeffaflığı, Aşırı Fenomenler Üzerine Bir Deneme*, Çev: Işık Ergüden, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1998a.
- BAUDRILLARD Jean, *Kusursuz Cinayet*, Çev: Necmettin Sevil, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1995.
- BAUDRILLARD Jean, *Simülakrlar ve Simülasyon*, Çev: Oğuz Adanır, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, 1998.
- BAUDRILLARD Jean, *Tam Ekran, Yapı Kredi Yayınları*, İstanbul, Temmuz 2001.
- BAUDRILLARD Jean, *Tüketim Toplumu*, Çev: Hazal Deliçaylı, Ferda Keskin, Ayrıntı, 1997.
- BAUMAN Zygmunt, *Parçalanmış Hayat*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- BENNETT W.Lance, *Politik İllüzyon ve Medya*, Çev: Seyfi Say, Nehir Yayınları, İstanbul, 2000.
- ÇAKIR Başak, *"Kadın-Erkek İkizleşmesi"*, http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=1400&tarikh=17/04/2004
- DAĞTAŞ Banu, *"Fordist ve Post-fordist Dönemde Tüketim Kültürü ve Reklamın Toplumsal Yeniden Üretim İşlevi"*, Gazi İletişim, Bahar 2001, Sayı: 9, Ankara.
- FEATHERSTONE Mike, *Postmodernizm ve Tüketim Kültürü*, Çev: Mehmet Küçük, Ayrıntı, 1996.

- KAPLAN Yusuf, <http://www.yenişafak.com/arşiv/1999/kasım/20/yazarlar/ykaplan>
- KEYMAN E.Fuat, "Farklılığa Direnmek: Uluslararası İlişkiler Kuramında "Öteki" Sorunu", Oryantalizm, Hegemonya ve Kültürel Fark, İletişim Yayınları, Der: Fuat Keyman, Mahmut Mutman, Meyda Yeğenoğlu, İstanbul, 1996.
- KÖMEÇOĞLU Uğur, "Küreselleşme, Modernleşme, Modernlik", Doğu-Batı Dergisi, Dünya Neyi Tartışıyor 1: Küreselleşme, Sayı 18, Felsefe Sanat ve Kültür Yayınları, Ankara, Şubat Mart Nisan 2002.
- ÖKER Zuhâl, "Kurgusal Dünyanın Gölgesinde Bir Unutkan: Jean Baudrillard", 21. Yüzyıl İletişim Çağını Aydınlatan Kuramcılar, Kadife Karanlık, Su Yayınları, İstanbul, 2003.
- RİTZER George, Büyüsü Bozulmuş Dünyayı Büyülemek, Çev: Şen Süer Kaya, İstanbul, Ayrıntı,2000
- TOK Nafiz, Kimlik ve Siyaset, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2003.
- YETİM Nalan, "Küresel Üretim Yapılanmasına Kültürel Yanıtlar: Ulusal-Yerel?", Doğu-Batı Dergisi, Dünya Neyi Tartışıyor 1: Küreselleşme, Sayı 18, Felsefe Sanat ve Kültür Yayınları, Ankara, Şubat Mart Nisan 2002.

